

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografa
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancați nu se
primesc.
Manuscrisuri nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nux. Augenföld & Emeric Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII. Erzsébet-körút).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o colonă 10
bani pentru o publicare. Pu-
blicar, mai dese după tarifar
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o serie 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVI.

Nr. 71.

Brașov, Sâmbătă 29 Martie (11 Aprilie).

1903.

9 Aprilie. Prin noua
legislație de rege, se
reglementează femeilor la
Muntenia.
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
Muntenia de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumără la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etajul
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

La capitulul concesiunilor.

La câți-va ani după înființarea dualismului, un distins bărbat de stat austriac, fiind întrebat ce crede despre vitalitatea acestui dualism, a răspuns: Se va vedea în cursul timpului. Când s'a fost introdus absolutismul, sub regimul Bachian, erau mulți cari prediceau căderea lui grabnică. Și totuși a durat doisprezece ani. Instituțiunea de drept public dualistă, basându-se pe constituționalism în ambele state, va avea firesce mai mare durabilitate. Se va întâmpla însă cu ea una din două: ori că cu timpul legăturile parte destinate, parte slăbite dintre ambele state prin uniunea reală dualistă, se vor stringe ează-și tot mai tare la loc, ori că separarea dintre state va crește din ce în ce, pregătind uniunea personală prin totala desființare a pactului de drept public dela 1867.

De atunci au trecut trei-deci de ani și în timpul acesta desvolțarea instituțiunii dualismului a mers aci mai încet, aci cu pași mai repezi tot spre mai mare separare între ambele state ale monarchiei. Ungaria, în mare parte favorizată și de constelațiunea politică, a câștigat, din an în an mai mult teren pentru întărirea autonomiei și pregătirea independenței sale depline. Cel-ce va scrie istoria acestui period, va ști să enumere șirul acelor concesiuni, pe cari guvernele și corpurile legiuitoare ungare le-au știut câștiga și storce dela curtea din Viena și dela guvernele austriace.

Multe din aceste concesiuni, directe și indirecte, păreau la început foarte greu realizabile și chiar imposibile — d'er s'au făcut, și nu numai odată curtea din Viena și cercurile, ce înfureau asupra afacerilor comune, au închis ochii, când cu voie, când fără voie, față cu guvernele și dietele ungurești, pentru ca să țină în bună dispoziție pe cei de la putere pentru votarea bugetelor comune, ce se urcau mereu „în interesul poziției de putere mare a monarchiei“.

Sub zodia „concesiunilor“, de care vorbim, s'a recules kosuthismul și și-a recucerit în mare parte influința de odinioară asupra opiniunii publice maghiare, ér spiritul lui intolerant și exclusivist a împins din nenorocire tot mai mult guvernele spre prăpastia politice de maghiarizare violentă.

Nu mai pe terenul militar au fost mai puține și mai slabe concesiunile câștigate, ba în ce privește armata comună au rămas până azi neschimbate bazele organizației și a conducerii ei.

Ca și când s'ar fi trezit de-odată din somn „independenții și cei dela 48“, cum se numesc, strigă în gura mare, că armata ungară este condusă și guvernată nemțește și că acesta este în contra legii și a constituției.

N'a folosit nimic, că ministru-președinte Szell a dovedit, că după legea dela 1867 limba armatei are să-o stabilizească monarchul ca superior comandant al ei; în zadar l'au sprijinit tinerii conți Andrassy și Tisza. Opoziția e de părere, că nu mai merge așa, că „Ungaria trebuie să fie guvernată unguresce“ și deci strigă, demonstrează, face obstrucțiuni în așteptare, că d'ora-d'ora capul statului va ceda, d'icând, că de aci încolo armata intrăgă a Ungariei va fi comandată unguresce.

Foile vieneze susțin, că monarchul nu poate face o astfel de concesiune, ce ar amenința unitatea armatei. ér diarele opoziționale maghiare pretind, că Szell nu poate trata cu curtea din Viena de cât despre noile concesiuni ce le așteptă Kossuth și Barabas.

Eată întrebarea cea mare ce predomină situațiunea de față,

Procesul de pressă al „Gazetei Transilvaniei“.

Târgu-Mureșului, 8 Aprilie n.

— Raport special —

După notițele ce mi le-am putut face ca nestenograf, v'am dat un resumat cât s'a putut mai fidel al rechisitorului și al pledoariei apărătorului, d-nul adv. S. Damianu. Acestă escelent argumentată pledoarie a făcut atât asupra tribunalului și a juraților, cât și asupra auditoriului, între cari se aflau și mai mulți preoți români din comanele din împrejurime, cea mai adencă impresiune.

După încheierea pledoariei, presidentul a dat din nou cuvântul procurorului.

Procurorul, conte N. Lazar, în replică a mai ridicat diapasonul. Curând însă a intrat érăși într'un ton mai moderat. El d'ise, adresându-se din nou juraților, că se nu se lase a fi seduși de oratoria cu care apărătorul și-a desfășurat pledoaria, nici să nu credă cuvintelor frumoase cu cari apărarea a voit să scape pe acusat de răspundere și să dovedescă nevinovăția lui. Numai când se tem de pedepse — continuă procurorul — diariștii trași la răspundere de felul acusatului, își accentuează patriotismul și afirmă, că n'au comis delict de agitațiune. De fapt însă atât în presa lor, cât și în viața socială nu dau dovezi de patriotism.

Se încercă din nou a dovedi, că articolele incriminate cuprind agitațiune contra națiunii maghiare și a autorităților, și cere ca jurații să aducă verdict afirmativ, încheind cu declararea, că are încredere în sentimentul patriotic al juraților, cari nu vor lăsa nepedepsite astfel de delict.

Apărătorul, avocat S. Damianu, în răspunsul său constată din nou, că procurorul n'a fost în stare să aducă un singur argument măcar pentru a proba nevinovăția acusatului. Nu vorbește, ci faptele și dovezile cumpănesc. Protestează în contra afirmării procurorului, că acusatul și apărătorul ar voi să se degageze de răspundere. Pentru faptele și lucrările noastre noi tot-déuna luăm cu fruntea înălțată răspunderea. Cea mai bună dovadă, că nu ne temem de pedepse atunci când

suntem trași la răspundere, este împrejurarea, că acusatul nu s'a folosit de nici un mijloc de a scăpa de răspundere și s'a prezentat aici înaintea d-vostă. Ușor și fără a fi fost acusatului să-și pună în loc un așa dis „Strohmann“, n'a făcut-o însă, și a luat răspunderea pentru articolele incriminate, pentru că era conșciu de nevinovăția lui și fiind-că are curajul de a sta în fața d-vostă și a răspunde.

În terminii gravi desfide pe procuror să arate un singur cas concret, în care România și presa lor ar fi dat dovezi de nepatriotism și s'ar fi făcut culpabil de crima trădării de patrie. Accentuează, că d-sa și acusatul sunt cel puțin tot așa de buni patrioți ca acusatorul, și încheie repetând, că la aducerea verdictului numai faptele și dovezile sunt normative.

După replică și duplică, presidentul dă cuvânt acusatului.

Acusatul, redactorul Tr. Pop, declară de la început, că nu se ocupă cu partea iuridică a procesului. Acestă, d'ice, a desfășurat-o nu se poate mai bine și din toate punctele de vedere apărătorul în pledoaria sa magistrală. Se mărginesc, deci, a face câteva constatări în cadrul în care s'a învîrtit rechisitorul.

Precum am declarat și în decursul procedurii de dovedire urmăz acusatului — părțile incriminate ale articolelor și expresiunile său terminii de cari s'a împiedecat acusarea, nu conțin nimic agresiv ce ar contraveni legii de pressă. În suși procurorul a recunoscut în rechisitorul său, că articolele nu cuprind pasagii și expresiuni grosolane și vătămătoare la adresa naționalității maghiare și a statului. Procurorul s'a mărginit a constata numai, că articolele au avut scopul de a agita contra naționalității maghiare și a autorităților. Eu neg acesta, și cred că nici d-l procuror, nici nimeni altul nu va pute să dovedescă contrarul de ceea-ce am declarat cu ocazia procedurii de dovedire, cu atât mai puțin va pute să răstörne argumentele și probele zdrobitoare, pe cari cu elociența-i reputată le-a produs apărătorul în convingătoare-i pledoarie.

N'a fost vorba în articolele incriminate despre naționalitatea maghiară, ci de anumite cercuri șoviniste maghiare, cari au luat poziție în Timișoara față cu diarul național german „Deutsches Tagblatt für Ungarn“ și au apelat la cetățenii acelu oraș să nu mai între în cafenelele unde se citește, „D. T. F. U.“, să nu mai cumpere de la comercianții, cari publică anunțuri și inserate în această foie etc. Se făcea adevărată agitație contra acestei foi. Față cu aceste cercuri șoviniste maghiare s'a și făcut într'unul din articoli constatarea, că éta până unde a degenerat șovinismul lor și ce fel de ród produce cultul acestui șovinism.

Ei bine, admisibil este din punct de vedere legal, ca șovinismul, de care se tractează aici, să fie identificat cu națiunea politică, cu naționalitatea maghiară, cu statul, ori cu poporul? Unde ar rămâne principiul libertății de pressă, ce s'ar alege din libertatea presei, decât s'ar face oap de acușiune din aceea, că un diar detestă șovinismul și ródul lui?

Asupra celorlalte părți din rechisitoriu află de prisos a insista; le-a combătut și le-a răsturnat pledoaria. Lipsind cu desăvîrșire basa acușării, și scindu-mé

nevinovat de delictul ce mi-se impută, rog să fiu achitat.

După replică și duplică și după declarațiunile acusatului, presidentul a făcut pe scurt resumatul pertractării. A vorbit apoi lung juraților arătându-le, care este chemarea lor. A arătat și a esplicat spiritul și cuprinsul acelor paragrafi din codul penal, cari circumscriu delictul agitațiunii și urmările, de cari se face vinovat cel care a comis acest delict. La urmă învîta pe jurați să se retragă pentru a aduce verdictul, spre care scop ședința se suspendă.

Jurații se retrag. Ei se consultă timp de aprópe o oră. Înainte de a apare jurații, acusatul, conform dispozițiunii noii procedurii, părăsesce sala de pertractare în care timp primul jurat contele Toldalagi, face cunoscut

Verdictul:

Juriul dă răspuns negativ la prima întrebare, ce privește părțile incriminate din articolul „Espulsarea redactorului Cramer“ publicat în numărul 192 de la 16 Septembrie 1902 al „Gazetei Transilvaniei.“

Din contră, dă răspuns afirmativ la a doua întrebare, ce privește părțile incriminate din articolul „Cum a fost executat redactorul Cramer“, publicat în numărul 193 de la 17 Septembrie 1902 al „Gazetei Transilvaniei.“

Acusatul e chemat se reapară înaintea Curții și presidentul tribunalului îi comunică verdictul.

Presidentul învîta pe procuror să facă propuneri, privitor la pedepsă.

Procurorul aduce ca împrejurare agravantă faptul, că acusatul a mai fost odată pedepsit c'un an închisóre de stat tot pentru agitațiune. Cere deci să se aplice față de el dispozițiunile §-lui 172, al. 2 din codul penal.

Cere ca sentința să se publice în „Gaz. Trans.“. Décă va fi amendat, amenda să se subtragă din cauțiunea „Gazetei Transilvaniei“; numărul 193 din 1902 al diarului să fie confiscat și nimic și cheltuielile de proces să le suporte condamnatul.

Apărătorul, adresându-se tribunalului, față cu împrejurarea agravantă, la care s'a referit procurorul spune, că este adevărat, că acusatul a mai fost odată condamnat într'un proces de pressă, de atunci însă au trecut 12 ani și și-a făcut pedepsă până la fine. Cere să se ia în considerație, că acusatul este tată de familie, are trei copii, și familia e avisată la ceea-ce câștigă prin munca lui ca redactor, totodată cere ca cheltuielile de proces să fie declarate de neincassabile, deoarece acusatul nu dispune de avere.

După acestea, presidentul ridică ședința și tribunalul se retrage pentru a aduce sentința. După o consultare mai lungă tribunalul reapare în sala de pertractare și presidentul citește

Sentința:

după care acusatul Traian Pop, pe basa verdictului juraților, este absolvat de pedepsă pentru articolul „Espulsarea redactorului Cramer“ publicat în nr. 192 din Septembrie 1902 al „Gaz. Trans.“, fiind-că în acel articol nu se cuprind agitațiune.

Representanța „Cum a fost Cramer“, publicat în Septembrie 1902 al „Gaz. Trans.“, cuprinde *agitațiune contra naționalității*, de aceea acusatul e condamnat pe baza §-lui 172 p. 2 și pe baza §-lui 91 din codul penal la: *3 zile închisore de stat și 20 corone amendă*, cari se substragă din cautiunea fôiei; mai departe la publicarea sentinței în diar, după ce acesta se va ridica la valoare de lege, și se dispune confiscarea numărului respectiv (193) al „Gaz. Trans.“.

Cheltuelile de proces se declară neincasabile.

După publicarea sentinței, procurorul întreabă, dacă acusatul a fost condamnat numai la *3 zile închisore*, ori la *3 luni*, căci n'a înțeles bine. Presidentul spune, că *3 zile*.

Procurorul declară în urmă, că se mulțumesc cu sentința.*

Apărătorul declară, în numele acusatului, că pe baza §-lui 385 punctul 1 literile a și b, și pe baza punctului 3, anunță recurs în cassație.

Cu acesta pertractarea se încheie la orele 5 și 1/4 p. m.

O interesantă corespondență.

II.

(Răspunsul lui Hasse.)

Lipsca, 29 Martie 1903.

D-niei Sale D-lui Paul Hoitsy,

autorul cărții „Ungaria-Mare“

în Haraszi bei Ofen Pest.

Prea stimat domnule!

Am primit cu mulțumire prețuita d-văstră scrisore din 23 Martie a. c. și observ înainte de toate, că m'am bucurat de tonul calm și liniștit al aceleia și prin urmare vreau să fac încercarea, a-mi îmbrăca și eu răspunsul în formele cele mai calme și reci, cu toate că la discutarea chestiunii acestei polemice, sângele începe să curgă mai repede în vinele mele.

Când ați scris scrisoarea d-văstră din 23 Martie, de sigur nu aveți încă textul discursului meu rostit în „Reichstag“ la 19 Martie. Am onore deci a vă alătura din Nr. 13 din „Alld. Bl.“ de la 28 Martie 1903 p. 116 sqq. cu acel text. Veți vedea aici, că premisele d-văstră, că ași fi invocat cartea d-văstră ca dovadă de intoleranță maghiară, nu se verifică. Nu, pentru acest fapt nediscutabil nu m'am referit la d-văstră, ci m'am referit la o grămadă de fapte, mie de deci de ani bine cunoscute, și cari sunt adunate pentru prezent în esceleanta broșură a lui Arthur Korn, intitulată „Die Deutschverfolgung in Ungarn“, pe care vi-o alătur aici ca imprimat recomandat.

Cartea d-văstră am utilizat-o ca dovadă pentru grandomania maghiară și am fost atât de obiectiv, că n'am citat decât o parte, și acesta textual, cât mi-a fost adecă cunoscut din numărul 11 de la 14 Martie 1903 pp. 95, 96 din „Alld. Bl.“ respective din „Budapesti Hirlap“. Din puținele mele glosse, ce le-am făcut, numai așa ași pute să revoc ceva, decât d-văstră mi-ți pute aduce dovada, că estrasele făcute din cartea d-văstră „Ungaria-Mare“ ar fi în părțile esențiale falsificate. Cu această ocaziune m'ar interesa să aflu, pe temeiul cărei operații aritmetice ați afirmat d-văstră, că sunt în lume 30 milioane de Maghiari, pe când după știința mea nu sunt decât 7 1/2 milioane în Ungaria și vr'o 1/2 milion în alte părți?

În scrisoarea d-văstră de la 23 Martie usați și d-văstră de apucătura obișnuită la compatrioții d-văstră, de a face distincție între Austriaci și Germanii din imperiu, spre a ajunge la concluzia de a-i iubi pe unii și a-i urî pe alții. Nu, stimat domnule, națiunea germană este nedivisată și în chestiunile, cari aici cad exclusiv în cumpănă, nu face nici o deosebire, decât fracțiunile acestui popor german locuiesc în Austria ori în Ungaria. Dacă ar fi nevoie de vr'o dovadă, ași pute să vă citez chiar scrisoarea d-văstră, unde vorbiți de Arnulf de Bavaria și de Rudolf de Habsburg.

* În telegrama din Târgu-Mureșului, ce am primit-o în ziua pertractării procesului (nr. de Marți al „Gazetei“) s'a dîs din erore, că și procurorul a anunțat recurs de nulitate. Errorea a provenit de acolo, că acea parte a telegramii a fost greut de descifrat. — Red.

În zadar, faptul nu se poate tăgădui, că națiunea maghiară începând cu Arpad își mulțumesc existența în luptele contra Turcilor și Slavilor numai poporului german și că tot ce Ungaria posedă din cultura apusană, este de origine germană. Dacă deci d-văstră cu drept cuvînt recunoșteți, că Maghiarii acuma ca și mai înainte sunt avisați la cultura apusană, atunci este nu numai o ingratitudine istorică, ci chiar lipsă de logică, decât Maghiarii de astăzi cred, că în viitor își vor pute dovedi îndreptățirea la existență în luptă contra poporului german și contra culturai germane.

De ce nu scoteți concluziunile din înțelepciunea d-văstră istorică și, în paranteze fie dîs, din actele diplomatice ale principelui Bismarck invocate — ciudat lucru — de contele Bülow tocmai contra mea, că Maghiarii trebuie să trateze pe Germanii, ce locuiesc printre deșii și alătura de deșii almintrea, decât pe Slavii de nord-est și sud-vest, în teacășul cărora vor fi striviți, decât nu se vor asigura de spriginul Germanilor — și decât îmi dați voie să adaog — și de spriginul Românilor?*

Credeți-mă, că pangermanii nu sunt de loc animați de ură etnică contra Maghiarilor. Noi nu cerem alt-ceva de la Maghiari, decât să observe legile statului ungar față cu Nemții din Ungaria și în special legea naționalității și că Maghiarii, un poporaș de 7 1/2 milioane de oameni, să renunțe la prostia de a alcătui, bună-ora cu Anglosaxonii, Francesii, Italianii, Germanii, un mare stat și încă un stat național, în loc să se împace cu realitatea și conform particularității și diversității populației să alcătuescă un stat de popore, așa după-cum a fost mai mult s'eu mai puțin, de-o mie de ani.

D-l Hasse combate cu succes acuzarea adusă de Hoitsy, ca și cum Sașii ar cere restabilirea privilegiilor, pe când ei nu cer decât egală îndreptățire, pentru-că n'au nici o vină, ca să fie considerați cetățeni de a doua mână. Apoi termină:

Dacă d-văstră mi dați sfatul, să mă conving personal despre situația din Transilvania, trebuie să declar, că veniți prea târziu cu sfatul d-văstră. Cunosco Transilvania și alte părți ale Ungariei de deci de ani și am studiat raporturile de acolo cu ochii neocupat de economist național și politician și nu prin ochelarii colorați de fanatismul de partid ai marelui patolog Virchow, care se scie, că era politician foarte neînsemnat.

Cu stimă:

ss) E. Hasse.

Chestiuni agrare.

(Urmarea a 3-a.)

Pentru țeranul cu 10 ha proprietate sunt aceleași venite și cheltueli reduse, însă pe jumătate, cu deosebirea însă că el lucrăză mai mult și toate lucrările principale le face el fără de a avé slugă, — d'ér ia omeni cu diua la secrete.

Proprietarul de 4—10 ha, care produce numai 20—30 hl de bucate, trebuie să lupte deja cu miseria. O moșioră mai mică de 4 ha — deja nu mai este în stare să hrănescă pe țeran cu familia sa singură; el trebuie să caute ocupațiune și câștig în altă parte. Între 5—20 ha. trebuie deja să trăiescă foarte economic și să evite cheltueli afară din casă — hrana constă numai din produsele moșiei, é carne este deja un lux — și îmbrăcăminte de tot simplă.

Acésta este starea actuală a țeranului liber de ađi, liber de clacă și dijmă, d'ér presupus liber și de datorii și creditor. D'ér câți sunt între ei acei fericți, cari se nu fie datorii? După recensământul din urmă din Franca 1/5 din datoriile ipotecare se vin pe proprietatea mică, care la o suprafață de 9 milioane de hectare are o datorie intabulată de 12 miliarde de franci, din 14.369 miliarde datorie totală a țerei, așa că la un hectar de pământ țărănesc în Franca se vin 1200 franci datorie.

Țeranul frances încurcat și copleșit de datorii nu emigrăză din țera, d'ér se duce la orașe și se apucă de industrie și

* Vederile lui Bismarck, puțin orientat, care punea pe Români d'avalma cu Slavii, profesorul german le corectăză conform adevărului. — Trad.

de comerciul și-și găsește altă ocupațiune.

Jaurez dîce, că decât pământul țeranului frances ar aréta umbra tuturor acelor, cari sunt stăpâni lui, el ar desvêli mai întâiu umbra uriașă a *fiscului*, apoi aceea a creditorului ipotecar, apoi profitul ușor de distins al speculantului de produse și vite și în fine al capitalistului; aceste diferite umbre ar acoperi așa de bine pe țeran, că nici sôrele nu i-ar mai pute designa silhueta lui, și care nu ar descoperi alta, de cât spoliatiunea lui.

La sarcinile publice pe când averea mobilă se transmite cu multă ușurință și circulă din mână în mână fără de cea mai mică taxă ori desdăunare către fisc, se poate lombarda și se iau avansuri asupra ei, averea imobiliară din contră este supusă la mari și oneroșe taxe de transmitere, fie la moștenire, fie la transmitere între vii, fie la stingere și la contractare de datorii, tocmai în vederea siguranței ei și pentru împedecarea sfărîmării ei până la atomizare. De aci cu totă siguranța mai mare ce o oferă proprietatea rurală creditorului, țeranul este adesea silit să ia și să se împrumute pe garanția sa personală și în cont curent, de cât de a constitui moșiora, vitele și produsele ca gagiu numai pentru a scăpa de multiple formalități vexatôre și costisitoare și preferă să plătescă 8—10% și mai mult dobândă, când ar pute plăti numai 3 5%.

Pentru Germania desrobirea iobagilor și improprietărea au avut efecte diferite după modul cum și când s'a făcut desrobirea și improprietărea. Pe când în Germania de sud și vest se dezvoltase deja de timpuriu o populațiune burghesă numărôsă, cu comerciul și industrie înfloritore în diferite branșe, acestea au dus de timpuriu la spargerea și reducerea considerabilă a proprietății mari și întărirea și instalarea celei mici, pe când în Germania de nord și de est — provinciile lor transilbanice foste odinioară covârșitor slave, desrobirea și improprietărea s'a făcut mai târziu, abia s'a terminat la 1848, d'ér a rămas încă și astăzi proprietatea mare covârșitoare și cu o populație aprôpe pur agricolă. De aceea în vest și sud este cultură mai multă, industrie și comerciul înfloritor și predomină aprôpe exclusiv proprietatea mică, în nord și est predomină proprietatea mare — é în unele provincii proprietate mică aprôpe nu există.

Din o sută de posesori de pământ erau în 1882.

	în Prusia de est	Prusia de vest	Meklenburg	Bavaria din dreptul Rîului
Membrii familiei ocupați în agric.	62	58	50	134
Țileri fără proprietate	170	190	11	33
In Prusia proprie	Plugarii de sine stătători		Membrii familiei ocupați în agric.	
în cele 6 provincii de est sunt	21.4%		14.2%	
în cele 6 provincii de vest sunt	31.8%		23.1%	

adecă țeranii care și caută și muncesc ei înșiși pământul lor cu ajutorul membrilor familiei proprii.

Sarcini și datorii. Puțina proprietate mică din est este înglodată réu în datorii — de 3-ori mai datore de cât proprietatea mijlocie și mare. Moșioră cu un venit curat de 90 mărci în foncieră, erau în 1882/3 de 46 de ori, de cât era venitul lor, é la 1896/7 se venia după o marcă de venit curat 55.17 mărci datorie.

În vestul Germaniei din contră: în prov. Vestfalia în 1882/3 la o marcă venit curat se venia numai 16,87 mărci datorie, în 1896/7 ceva mai mult, 18,99 mărci.

La aceeași dată în marele ducat Baden o mulțime de comune erau aprôpe libere de datorii, é din țera întregă proprietatea pur agricolă era datore numai 17.7% din valoare, é din cele mixte agricultura cu industria ceva mai mult 28.7% din valoare. Cea mai mare parte din datorii însă revine asupra proprietății infime — codași și toporași — cari nu se

mai pot hrăni numai din producțiunea pământului lor.

Paralel cu datoria merge mână în mână însă emigrațiunea și inmigrațiunea. După recensământul din 1891 provinciile prusiane de est au perdit în 10 ani prin absentare (treccrea în provinciile de vest în centrele industriale), é nu prin emigrare în America: Prusia de est: 271,020 suflete, Prusia de vest: 101,441 suflete. Posen 185.191, Silesia 332,591, Pomerania 163,920 suflete, — d'ér au câștigat prin inmigrațiune regatul Saxoniei 193,221, Vestfalia 79,069, prov. Rhenană 138,694, Baden 14.345, Alsacia Lorena 133 280 suflete.

Cifrele vorbesc de sine destul de lămurit și instructiv și pentru raporturile noastre.

(Va urma.)

Actul de acuzare

în procesul de pressă al „Gazetei Transilvaniei“

— Fine. —

Mai departe prin următorul conținut:

„În apelațiunea sa în contra acestui decis, redactorul Cramer constată mai întâiu, că nu există nici un motiv legal pentru espulsarea decretată, și de aceea căpitanul poliției nici nu se poate provoca la o lege, séu la o ordonanță, pe baza căreia ar fi motivată espulsarea; nu există nici o praxă de drept cu privire la casuri analoge, căci până acum în Ungaria libertatea pressei și libertatea individuală a fost sfântă, și un cetățen, în privința morală și socială nepătat, n'a fost încă nicăiri espulsat.

La ceea-ce dîce polițaiul despre condamnarea recentă a lui Cramer, care l'ar califica ca ațîțator de naționalități, apelațiunea declară că nu poate să fie cineva duplu pedepsit pentru unul și același delict. De aceea sentința condamnatore nu poate servi la stabilirea calității de periculos obștei, mai întâiu fiind-că sentința nu este dehonostătoare, căci prescrie închisore de stat; al doilea fiind-că faptul obiectiv nu privește averea, viața omenească séu alte obiecte de drept, espuse pericolului obștesc. Din punct de vedere social și moral, însuși șeful poliției a recunoscut, că Cramer s'a purtat esemplar; el n'a ațîțat și n'a jucat un rol ațîțator, s'a dedicat numai carierei sale, și decât ca redactor responsabil ar fi greșit ceva contra legii, acesta n'are s'o judece puterea administrativă, ci cea judecătorească, pe baza legilor existente. Poliția recunoșce pe față, că în lipsa competenței sale n'a putut lua nemijlocit nici o dispoziție administrativă séu polițială contra redactorului, pe baza pretinselor sale ațîțări, cari sciau să încunjure legea penală. Cum poate d'ér procedea astfel, espulsând pe redactor?

Fôia germană din Timișoara dîce, că precum se vede din toate, espulsarea a fost pregătită de mână lungă, cu scop de a face imposibilă continuarea aparițiunii ei prin arestarea redactorului responsabil. Acésta însă nu se va pute, căci s'au luat măsuri, ca fôia să apară și mai departe.“

Prin acestea în calitate sa de redactor a ațîțat naționalitățile nemaghiare le ură contra națiunei maghiare.

Motivare.

Condamnările legale contra națiunei maghiare (a magyar nemzet elleni törvényes elíteltetésük, înțelege: condamnările legale pentru ațîțare contra națiunei maghiare. — Red.) a lui Alvin Cramer, redactor la „Deutsches Tagblatt für Ungarn“ din Timișoara și a lui Artur Korn, redactor la „Grosskikindaer Zeitung“ din Chichinda. o parte din presa naționalităților le-a întrebunțat ca privilegiu pentru continuarea agitației. Astfel „Gazeta Transilvaniei“, fôie politică cotidiană, ce apare în Brașov sub redacția responsabilă a lui Traian Pop a publicat în ziua de 16 și 17 Septembrie în numerile 192 și 193 nise articole intitulate: „Expulsarea redactorului Cramer“ și „Cum a fost executat redactorul Cramer?“, cari ocupându-se cu condamnarea lui Cramer și cu deciziunea de espulsare a căpitanului de poliție din Timișoara și cu conținutul aceleia din partea dispoziției, deciziunea de espulsare a căpitanului de poliție din Timișoara, adusă în sfera lui legală și în conformitate cu legile existente, o numesc deciziune ne mai pomenită, brutală, ilegală, lipsită de or-ce motive și dîce, că din toate acestea se vede, că a fost pregătită de o mână lungă și n'avea alt scop, decât a împedeca să mai apară fôia de sub redacția lui Cramer și că prin ur-

mare legea presei să fie călcată în picioare în mod ilegal.

Articolele incriminate, când prezintă autoritățile în așa lumină, ca și cum acelea n'ar împărți dreptatea de o potrivă tuturor cetățenilor, ci ar sta în serviciul acelor, cari ținesc la asuprirea ilegală a naționalităților nemaghiare și că activitatea lor în direcția aceasta este aplaudată de presa, ce servește interesele naționale și de societatea și cercurile maghiare, este evident, că au țința a ațîța naționalitățile nemaghiare în privirea națiunii maghiare și prin urmare epuisează criteriile delictului calificat în al. 2 a §-lui 172 din codul penal.

În cursul cercetării, autorul articolelor neputându-se descoperi, deoarece răspunderea pentru acelea a luat-o asupra-și inculpatul Traian Pop, redactorul verificat al „Gazetei Transilvaniei“, și deoarece și de altminteră în cazuri analoge, în sensul §-lui 33 din art. 18 de la 1848, responsabilitatea cade în sarcina redactorului responsabil, — prin urmare acuzarea este motivată.

De la procuratura reg. T.-Mureșului 18 Ianuarie 1903.

ss. Gyárfás,
substitut de procuror reg

SCIRILE DILEI.

— 23 Martie v.

Excursiunea la Roma. Mâne Sâmbătă la orele 7.35 a. m. vor pleca din București excursioniștii români sub conducerea d-lui Gr. Tocilescu la Roma cu trenul de Predeal. Ministrul de interne român a dispus liberarea unui pașaport colectiv pentru toți excursioniștii.

Din Roma se telegrafiază următoarele: Diarele de aci anunță, în cuvinte de cea mai vie simpatie, apropiata sosire aci a Românilor, pentru congresul latin. Comitetul congresului va oferi, la 16 Aprilie st. n., un banchet fraților români. Manifestul invitat pe toți acei cari iubesc România și latinitatea și pe toți aceia, cari își amintesc de primirea călduroasă făcută în tot-deuna Italianilor în România, — să se înscrie la banchet și să ia parte la onorurile, ce se vor face Românilor.

Monument pentru Brukenthal. Presbiteriul evanghelic de conf. aug. în ședința sa de la 21 Martie a decis a-se ridica lui Samuel baron de Brukenthal un monument în Sibiu. Monumentul se va desvâli la 26 Iulie 1921, când se împlinește a 200 a aniversare de la nascerea marelui bărbat al Sașilor. Până atunci este timp de-ajuns pentru a colecta suma necesară spre ridicarea unui vrednic monument. Baronessa Bertha de Brukenthal, o nepoată a lui Samuel de Brukenthal, a oferit deja pentru acest scop suma de 4000 corone.

Imposit asupra divorțului. Ziarul „Le Petit Bleu“ din Bruxelles publică următoarea scire: D-l Costinescu, ministrul de finance al României, va prezenta Camerei un proiect de lege prin care se pune un imposit progresiv asupra divorțului. După acest proiect, persoana în favoarea căreia se va fi pronunțat divorțul, va trebui să plătească o taxă proporțională cu averea ori zestrea.

Un festival în memoriu lui V. Maniu. Marți la orele 2 1/2 p. m. s'a dat în sala teatrului Lyric, de elevii institutului „Virgiliu Popescu“, un festival cu ocaziunea desvâlirei bustului marelui patriot V. Maniu, originar din Bănat. Programul serbării a fost foarte bine alcătuit și tot astfel executat. La ridicarea cortinei toți elevii liceului așezați după înălțime, cu stégul în mijloc, au intonat „Imnul Regal“, ascultat în picioare de sala întregă. Au urmat apoi mai multe coruri, executate de elevi sub conducerea d-lui profesor Const. Grigoriu, cari mai toate au fost bisate. După prima parte a programului d. profesor Gr. Tocilescu a rostit o caldă cuvântare asupra lui Vasile Maniu, arătând partea însemnată pe care acest patriot a luat-o în lupta pentru redobândirea poporului român. Apoi s'a desfășurat bustul, foarte bine executat în marmoră.

În partea 2-a a programului elevii au executat: lupte antice, sub conducerea d-lui profesor Savu; piramide libere și pe scări sub conducerea d-lui profesor C. Constantinescu; dansuri naționale, sub conducerea d-lui profesor Moceanu, cari toate au fost aplaudate cu căldură. Serbarea s'a terminat cu „Visul României“, alegorie într'un act de d. C. Grigoriu, jucat de elevii institutului. Festivalul dat de elevii institutului „Virgiliu Popescu“ a produs o impresiune din cele mai înălțătoare.

Fundațiunea unui ture. Feridunbey, care fusese timp mai îndelungat consul turcesc la Budapesta, a făcut la Academia maghiară o fundațiune de 500.000 franci din procentele căreia se dea burse la câte 4 tineri turci, cari își vor completa studiile la Budapesta, ér o parte a procentelor se dea ca premii pentru opere istorice, filologice, etnologice, referitoare la trecutul celor două popore înrudite, Turcii și Maghiarii.

Maghiarizare de nume. În ultimul buletin despre maghiarizarea numelor, între mai mulți Rothmani, Weiss, Kohni și Schwarz, găsim și numele minorului Gheorghe *Lipovanu* din Sighetul Maramureșului, despre care se bănuiesc, că ar fi descendent din neamul românesc.

Expoziție artistică în București. La 1 Mai v. 1903 se va deschide la Ateneu expoziția oficială a operelor artiștilor în viață, la care vor lua parte artiștii pictori, sculptori și arhitecți din țară și străinătate. Lucrările se vor primi la direcția Pinacotecei (Palatul Ateneului) până la 15 Aprilie.

Excursiune la Atena. În ziua de 20 Aprilie v. va avé loc inaugurarea expoziției din Atena, pusă sub înaltul patronaj al A. S. R. Principesa moștenitoare a Greciei. S'a organizat o excursiune de petrecere, în comun acord cu „noua societate Helenă de Navigațiune“ pe mare. Excursiunea va avé loc în ziua de 10 Aprilie a. c. și a fost deja anunțată prin afișe speciale. Excursioniștii vor porni din portul Constanța în ziua de 14 Aprilie v. orele 2 p. m. pe steamerele *Elpis și Pelops*. Excursiunea va fi condusă de d-l D. C. Butculescu, cunoscutul organizator de expozițiuni și de d-l căp. Ghimpa.

Sinucidere prin sugestione. O domnișoră din Lodz se măritase la Varșovia, peste câte-va luni însă se întorse să-și viziteze părinții într'o stare deplorabilă. Fugea de ómenii și nu vorbea nimica, ci numai plângea. Unui medic de nervi îi veni în minte să o hipnotizeze, și în adevăr în starea hipnotică a mărturisit lucruri grozave. Bărbatul său a asigurat-o pentru o sumă mare, care să i-se plătească lui, în cas când i-ar muri nevasta. Asigurarea era făcută, ca banii să se plătească chiar și în cazul, când dama ar trece din lumea asta prin sinucidere. Bărbatul pe urmă și-a hipnotizat nevasta și i-a sugerat să se sinucidă peste un an într'o anumită zi și tot-odată i-a sugerat, ca trezindu-se din hipnosă, să uite tot, ce i-s'a sugerat, afară, bine înțeles, de gândul sinuciderii. Părinții au intentat bestialului lor ginere proces de divorț, ér pe nenorocita femeie, au transportat-o la un sanatoriu. Ginerete stă la Paris și nu îndrăsnesc să se întorcă la Varșovia.

Spargerea de la tutungeria din Timișoara. Autorul spargerii de la tutungeria lui Andreescu, despre care am amintit deja, s'a descoperit în persoana unui artilerist cu numele Andrei Braier, în cuferul căruia s'au găsit efectele furate. Acest Braier are în sarcina sa și alte spargerii, 8 la număr, pe cari le-a comis în magazinele militare de montură, de unde a furat efecte în valoare de 500 cor. Se bănuiesc, că Braier a avut complici. El a fost depus în arestul militar.

Fie-care scie, că semințele impregnate de napl ale lui *Mauthner* pentru nutret, dau cele mai bune róde, de asemenea ca semințe pentru grădini dau cele mai frumoase zarzavaturi și din semințele

de flori ale lui *Mauthner* ies cele mai frumoase flori. Cu un cuvânt, semințele lui *Mauthner* sunt cele mai bune, depozitele cele mai mari și prețurile de tot eține.

1. **Efect sigur vindecător.** Toți aceia, cari sufer de nemistuire séu stomacul nu funcționează regulat ceea ce cauză constipație, durere de cap, lipsă de apetit séu alte bóle, pot conta la vindecare sigură prin folosirea cunoscutelor *prafuri scidite ale lui Moll*. Cutii originale a 2 cor. se pot căpăta dînic prin postă dela farmacistul *A. Moll* liferantul curții din Viena Tuchlauben 9. În farmaciile din provinciă se se cêră preparatul *A. Moll* provédut cu marca de contravenție și subscriere

NOU ABONAMENT

LA

„GAZETA TRANSILVANIEI“.

Cu 1 Aprilie st. v. 1903

se deschide nou abonament, la care învîtam pe toți amicii și sprijinatorii fôiei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 24 corone, pe șese luni 12 corone, pe trei luni 6 corone, pe o lună 2 corone.

Pentru România și străinătate: Pe un an 40 franci, pe șese luni 20 franci, pe trei luni 10 franci, pe o lună fr. 3.50.

Abonarea se pôte face mai ușor prin mandate postale.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Sciri locale.

Ședință festivă. Societățile de lectură ale studenților de la gimnasiul și școala comercială superiôră gr. or. română din Brașov, arangéază o ședință festivă *Duminică în 30 Martie (12 Aprilie) 1903* în sala gimnasiului român. Inceputul la orele 3 p. m. precis. Ofertele benevole, cari se vor vêrsa la fondul mesei stud. și la cel al societăților de lectură, se primesc cu mulțumire și se vor publica prin diare.

Program: 1) Cuvânt de deschidere, rostit de prof. Ioan Pricu, preș. soc. de lectură de la școala com. 2) Postillonul amorului, vals de Ivanovic, esec. de orchestra societăților. 3) Libertatea individuală în viața economică-socială a popórelor, disertațiune de George Talescu, stud. III com. 4) Séra, cor de bărbați, de F. Abt. 5) Lenora, baladă de Bürger, trad. de St. O. Iosif, declam. de Voicu Nițescu, stud. VIII gimn. 6) a) Duet de vióre, esec. de membrii orch. G. Preșmereanu, stud. VIII gimn. și Oct. Neagos, stud. III com. b) Fantasie românescă cu solo de flaută, arang. de Iosif Hahn, esec. de orchestra societăților. 7) Eminescu în poeziile sale postume, disertațiune de Horia P. Petrescu, stud. VIII gimn. 8) Vivandiera, cor de bărbați de Flechtenmacher-Dima. 9) Jidanul în raiu, anecdotă de Th. Speșmanț, declam. de Vincențiu Dîmboiță, stud. III com. 10) a. Cântec de adio, quartet de vióre, arang. de Ios. Hahn, b) Potpourri naționale, cu solo de flaută, esec. de orch. soc.

Pentru masa studenților români din Brașov au mai întrat de la învătătorii români gr. or. din Satulung, Cernat, Turcheș, Bacifalu și Dîrste 10 cor. în memoria răposatului lor șef tractual, protopresbiterul de pie memorie *Ioan Petric*. Primescă marinimoșii donatori cele mai căldurose mulțamite. — *Direct. școl. medii gr. or. române.*

ULTIME SCIRI.

Constantinopol, 9 Aprilie. Se afirmă, că *Sarafoff* s'a refugiat și a plecat spre Sofia, unde au fost convocați toți conducătorii comitetelor revoluționare. Se crede, că Macedonenii vor să provoce o revoluție generală la 15 Aprilie în Macedonia. Pôrta a luat estra-ordinare măsurii militare.

Belgrad, 9 Aprilie. Prin noua constituțiune impusă de rege, se admite și succesiunea femeilor la tron. Radicalii de toate nuanțele, uniți, se vor opune prin toate mijlocele la regimul quasi-absolutist.

— Sciri sosite aici spun, că Albanesii din Dibra au năvălit asupra orașului Ochrida, unde au măcelărit pe toți creștinii, fără deosebire de naționalitate.

Sofia, 9 Aprilie. Zoncev, vicepresidentul comitetului macedonean, care era internat în Drenova în închisórea de acolo, a fost liberat.

Diverse.

Mirosul omenesc. E știut, că Negrii și Chinesii au miros neplăcut, ca să evităm o espresione mai forte, pentru un nas european. Același lucru îl spun însă asiaticii despre europeni. Êtă o scrie un Japonese, Dr. Buntaro Adachi, în revista „Globus“:

„Mirosul europenilor e obștesce cunoscut în Japonia. Pentru Japonese, mirosul europenilor e isbitor, cu deosebire al femeilor europene. E pêtună și rînced... și variază după indiviđi, când dulceag, când amar. Mirosul lor de multe ori umple totă casa. El stă în strînsă legătură cu vîrsta. Copii și bătrânii nu mirosă, séu mirosă mai puțin ca ómenii maturi. Mulți din Japoneseii, cari stau vreme îndelungată în Europa, găsesc mirosul europenilor la început respingător, ér după trecere de luni nu-l mai simt. Mirosul, chiar cu spălături cât de dese și de radicale, nu pot dispărea de tot“.

Un Chines, cunoscutul general Tchenkitong, fost atașat militar pe lângă ambasada chineză din Paris, actualmente ér în China, scrie următoarele în prefața cărții sale asupra Francesilor:

„Am fost neplăcut atins când am sosit la Paris, nu din cauza schimbării operate în felul meu de traiu, cu toate că nu e tocmai ușor pentru un locuitor al imperiului ceresc, deprins cu tot confortul vieții, ca să se obișnuiescă cu incomoditățile ce întîmpină la Paris, mîncarea prósă, lipsă de beuturi aromatice, de tutun bun, de servitori disciplinați. Oh! nu! ceea ce mi-a dispăcut foarte mult e slutenia și uriciunea europenilor, ale căror trăsuri puțin delicate îmi ofensau ochii mei de artist, precum și mirosul urît, ce-l exalau până și damele cele mai frumoase și de curînd îmbăiate. A trecut un an până m'am putut obișnui ca să nu-mi astup nasul, care suferă cumplit“.

Un trib de ómenii fără pictóre. Se semnaléază existența unui neam de ómenii, în Noua Guinee, numiți Ahgaiambo, adecă fără picioare. Ei trăiesc, afirmă sir Francis Winter, care descrie moravurile lor într'un lung raport adresat guvernatorului general al Australiei, în mijlocul lacurilor, umblă tot timpul în luntre séu înot și nu se simt la largul lor decât în mlaștine. Ei se culcă în nisce colibe mici clădite pe pari deasupra apei. Acest trib de „apóđi“ trăiesc în mod patriarhal pe piciorul celei mai perfecte solidarități.

Un sfat bun. Se vorbesci cât se pôte de puțin de tine însu-ți, căci decă vorbesci bine, lumea nu crede, decât jumătate, decă vorbesci rău, crede de două ori atâtă.

Sosiți în Brașov.

Pe ziua de 9 Aprilie n.

Europa: Radman, Maléter, Pesta; Dósav. Nyitra; Weissmann, Putna; Erdelyszky, Sibiu; Deutsch, Lugoș; Binder, T.-Ocna; d-na Bois, d-na Tonkenay. Galați; Lóbl, Viena.

Orient: Ciorneiu, proprietar, București.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

»Romana«.

Cu bucurie aducem la cunoscinta publicului cetitor, ca dilele aceste a aparut in editura tipografiei A. Muresianu...

Titlul brosurei este: »Romana«, dans de colona in 5 figur. Descrie si explica impreuna cu muzica ei, dupa compunerea ei originala...

A trecut deja o jumtate de secol, de cand, in epoca redesteptarii nostre nationale, s'a compus si infintat in Brasov »Romana«, unicul dans de colona roman.

Autorul brosurei explica »Romana« in strinsa legatura cu muzica ei dupa aceste reguli si prescrieri originale, fara abaterile...

si erorile, ce cu timpul s'au furisat in acest dans. (Explicarea figurilor o face alaturi si in limba germana.)

Meritul autorului brosurei mai sus anuntate este, ca a fixat regulile originale ale »Romanei«, ca ori si unde in tinuturile si terile locuite de Romani...

Pe langa popularitatea, de care se bucura dansul »Romana« pretutindenit intre noi, a fost totdeauna o dorinta viua a publicului nostru...

Broșura este in quart mare, hartie fina si tipar elegant, cu adausul unei cole de note (muzica »Romanei« cu explicari) si costa numai 2 cor. 50 bani...

»Romana« se poate procura de la tipografia A. Muresianu, Brasov.

Cursul la bursa din Viena.

Din 9 Aprilie n. 1903.

Table with 2 columns: Item description and price. Includes Renta ungh. de aur 4%, Renta de corone ungh. 4%, Impr. calil. fer. ungh. in aur 3 1/2%, etc.

Cursul pietei Brasov.

Din 10 Aprilie n. 1903.

Table with 2 columns: Item description and price. Includes Bancnot rom. Cump. 18.94, Argint roman. 18.70, Napoleond'ori. 19.04, Galbeni. 11.20, Marci germane. 117.—

Table with 2 columns: Item description and price. Includes Seris fonc. Albina 5%, Rable Ruseset, Lire turcesc.

Advertisement for B. ASCHER, featuring 'novitati de haine' and 'De vandare doue clopote de biserică'.

Sz. 262 - 1903.

ilkvi.

Arverési hirdetésny.

Alulirt kikuldott bir. vegrehajtó ezennel közhírré teszi, hogy a brasói kir. járásbíróság 1902 évi Sp. I 537/3 sz. végzésével Puscariu József felperes részére Ghiginicza Miklós hagy. alperes ellen 820 kor. 68 il. tökekövetelés s jár. erejéig elrendelt kielégítési vegrehajtás folytán...

Felhivatlak mindazok kik az elarverezendő ingóságok vételárából a vegrehajtató követelését megelőző kielégítettséghez jogot tartanak, hogy amennyiben részükre a foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a vegrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alulirt kiküldötnél irásban vagy pedig szóval bejelenteni el ne mulasszák.

A törvényes határidő a hirdetésnynek a bíróság tábláján történt kifüggesztését követő naptól számított.

Kelt Brassó, 1903-ik évi április hó 7-ik napján.

Tankó János, kir. bir. vegrehajtó.

914.1—1.

Large advertisement for Moll's products including 'Prafurile-Seidlitz ale lui Moll', 'Franzbranntwein și sare a lui Moll', and 'Sapun de copii a lui Moll'.

Large advertisement for 'Domnului A. TÖRÖK & Co., Budapest' featuring a lottery drawing results table and promotional text.